

Streszczenie

Ocena zachowań zdrowotnych kapłanów diecezjalnych z terenu Podkarpacia

Wstęp

W czasach starzejącego się społeczeństwa europejskiego i rosnącego zapotrzebowania na opiekę medyczną niezwykle istotnym jest prowadzenie kampanii społecznych w zakresie promowania właściwych zachowań zdrowotnych, które zmniejszają ryzyko powstawania wielu chorób. Umiejętny przekaz informacji zachęcający do troski o zdrowie decyduje w dużym stopniu o chęci wdrażania przez odbiorców odpowiedniego stylu życia. Psychologowie są jednomyślni w tej kwestii i wskazują na wysokie powiązanie między podejmowaniem się konkretnych działań przez jednostkę w chwili, gdy zachęca ją do tego autorytet. W naszym kraju obok lekarzy ciągle dużym zaufaniem społecznym darzeni są kapłani, a szczególnie jest to widoczne na Podkarpaciu. Przez wielu księży wskazywani są jako wzór do naśladowania i nie przeszkadzają temu co jakiś czas nagłaśniane przez media afery z udziałem duchowieństwa. Dowodem na dość duże zaufanie do Kościoła, a tym samym do kapłanów jest wysoki odsetek udziału wiernych chociażby w sprawowanej niedzielnej eucharystii. Można zatem przypuszczać, że księży w istotny sposób mogą wpływać na poprawę zachowań zdrowotnych wśród społeczeństwa, które w zdecydowanej większości identyfikuje się z religią katolicką. Warto jednak podkreślić, że nie wystarczy jedynie mówić i nakłaniać do odpowiedniego stylu życia, ale przede wszystkim należy dawać przykład, który wzbudza wiarygodność nauczania.

Cel pracy

Głównym celem pracy jest ocena zachowań zdrowotnych kapłanów diecezjalnych z terenu Podkarpacia. Istotne znaczenie ma również określenie w tej grupie duchownych poziomu satysfakcji z życia.

Material i metoda

Badaniem zostali objęci księży diecezjalni z dominujących na Podkarpaciu terenów Archidiecezji Przemyskiej oraz Diecezji Rzeszowskiej. Przygotowana ankieta zawiera między innymi trzy standaryzowane skale takie jak: IZZ – Inwentarz Zachowań Zdrowotnych, MHLC – Wielowymiarowa Skala Umiejscowienia Kontroli Zdrowia oraz SWLS – Skala

Satysfakcji z Życia. Realizacja badań, która trwała od października 2017 roku do marca 2018 roku umożliwiła jednakowe prawdopodobieństwo znalezienia się w próbie kapłanów należących do zbiorowości ze względu na rozprowadzenie kwestionariuszy do wszystkich parafii. Ostatecznie w ankietyzacji wzięło udział 250 księży diecezjalnych, z czego 52% (130) stanowili duchowni Archidiecezji Przemyskiej, natomiast 48% (120) duchowni Diecezji Rzeszowskiej. Wynik zbliżony jest do rozkładu w populacji o czym świadczy wartość $p=0,32$, natomiast dla przyjętego poziomu ufności $p=0,05$ i znanej liczbie księży z badanych diecezji błąd z próby wyniósł $\pm 5\%$.

Wyniki

Analiza zachowań zdrowotnych IZZ kapłanów diecezjalnych z terenu Podkarpacia wykazała wynik ogólny na poziomie $77,12 \pm 16,20$ ($Me=78$). Odnosząc go zatem do tymczasowych norm polskich dla mężczyzn otrzymujemy informację o przeciętnej wartości. Poszczególne dziedziny, które składają się na wskaźnik IZZ, również mieszczą się w środkowej części skali, choć widoczna jest nieznacznie wyższa wartość pozytywnego nastawienia psychicznego. Kapłani w miarę podobnym stopniu są przekonani, iż kontrola wewnętrzna ($25,27 \pm 5,10$) oraz wpływ innych ($23,13 \pm 5,57$) mają istotne znaczenie w kwestii stanu ich zdrowia. W mniejszym stopniu księża są zdania, że ich zdrowie zależne jest od przypadku ($17,60 \pm 5,95$). W trakcie porównania wyników z próbką normalizacyjną dla mężczyzn zaobserwować można nieznacznie wyższe wartości podskali MHLC – I – wpływ innych oraz niższe wyniki podskali MHLC – P – przypadek. Poziom satysfakcji z życia duchownych utrzymuje się na umiarkowanym poziomie – $22,51 \pm 5,43$ ($Me=23$), choć na pograniczu górnego progu – 6 STEN. W trakcie obliczeń najwyższe współczynniki skorelowania wykazały, że wraz ze wzrostem pozytywnego nastawienia psychicznego kapłanów ($r_s=0,43$, $p<0,001$) oraz ogólnego wskaźnika IZZ ($r_s=0,39$, $p<0,001$) wzrasta poziom SWLS. Ponadto księża, którzy w większym stopniu uważają, że o ich zdrowiu decyduje kontrola wewnętrzna odznaczają się większą satysfakcją z życia ($r_s=0,32$, $p<0,001$). Obliczenia w zakresie wyników IZZ wykazały różnice istotne statystycznie, które informują, że starsi duchowni odznaczają się lepszymi zachowaniami zdrowotnymi w zakresie odżywiania ($p=0,044$) oraz identyfikują się wyższym wskaźnikiem wyniku ogólnego ($p=0,032$). Co więcej, większa częstotliwość uprawianego sportu przez kapłanów sprzyja lepszym zachowaniom zdrowotnym w każdej badanej dziedzinie. Ponad 20% duchownych pije co najmniej raz w tygodniu jakiegokolwiek napój alkoholowy (pełna abstynencja dotyczy 12,8% księży) a niespełna 37% pali papierosy z różną częstotliwością. Równoczesne

występowanie wymienionych nałogów, co najmniej raz w tygodniu, dotyczy niespełna 10% kapłanów i w większym stopniu obejmuje młodsze pokolenie. W odniesieniu do miejsca zamieszkania wyniki zachowań zdrowotnych, wielowymiarowej skali umiejscowienia kontroli zdrowia oraz satysfakcji z życia są podobne u kapłanów zamieszkujących miasto oraz wieś. Warto jednak podkreślić, że w trakcie analizy autorskich pytań zostały wykazane zależności istotne statystycznie, które informują, że młodszy księża oraz zamieszkujący miasto, częściej równocześnie piją alkohol i palą papierosy.

Wnioski:

W wyniku oceny zachowań zdrowotnych księży diecezjalnych z terenu Podkarpacia można stwierdzić, że są one na przeciętnym poziomie i niewiele różnią się od przyjętych norm dla dorosłych mężczyzn. Niepokojącym jest fakt, że przeciwnie do nauczania Kościoła Katolickiego część kapłanów ma problem z nadużywaniem alkoholu czy paleniem papierosów, a te nałogi przyczyniają się do występowania chorób przewlekłych oraz mniejszej satysfakcji z życia. Przeciętny wynik zachowań zdrowotnych wśród duchownych sprawia, że jako ogół nie mogą być idealnym przykładem do propagowania odpowiedniego stylu życia wśród wiernych, ponieważ z racji występowania u nich wyżej opisanych słabości są mniej wiarygodni. Tylko ta grupa księży, która nie jest związana z nałogami oraz funkcjonuje wedle zasad prozdrowotnych może istotnie wpływać na postawy wiernych, wskazując, że odpowiedni styl w kwestii dbania o zdrowie ma związek z większą satysfakcją z życia oraz przyczynia się do występowania mniejszej liczby chorób. Ostatecznie można stwierdzić, że istnieje potrzeba zwiększania wśród księży świadomości, iż powinni bardziej dbać o zdrowie. To zalecenie wynikające również z Pisma Świętego jest korzyścią nie tylko dla nich samych, ponieważ poprzez nauczanie poparte własnym przykładem mogą wpłynąć na lepsze zachowania zdrowotne wśród wiernych, a tym samym na mniejsze kolejki do służby zdrowia.

Słowa kluczowe

zachowania zdrowotne kapłanów, satysfakcja z życia księży, IZZ, MHLC, SWLS.